

Pais Dezső és Zalaegerszeg

1974. május 23-án a Pais Dezső emlékére rendezett tudományos ülészak bevezető előadásában mondta Benkő Loránd egyetemi tanár, akadémikus: „A magyar tudomány történetének kevés olyan kiemelkedő alakja volt, akinek tevékenységében a szülőföld, mégpedig nemcsak a sajátjé, hanem az ősöké is olyan meghatározó szerepet játszana, a jó értelemben vett lokálpatriotizmus olyan kézzelfoghatóan megnyilvánulna, mint a Paiséban.”¹ Benkő professzor akkor főként a Pais életművében mindvégig jelen lévő zalai kapcsolatokat, a Zalaegerszegről vonatkozó kutatási eredményeket mutatta be, a tanár úr néhány szép, lírai vallomását idézte. Én ma főleg a másik oldalra, a zalai, különösen az egerszegi gyökerekre, a szülőváros Pais-tiszteletére szeretném Önöket emlékeztetni. Mivel összejöveteleinkre is érvényes Tosu tanár úr meghatározása: Az idő az, ami nincs – csak röviden, helyenként vázlatosan.

A város

Zalaegerszeg 1886 körül kis város, majdnem falu volt. Mindössze 9000 lakos közössége, amely csak 1885-ben szerezte meg a régóta vágyott rendezett tanácsú város rangot. Emeletes lakóház alig magaslott még itt, a kis földszintes otthonok felét fazsindely és szalmatető fedte. A cseperedő Dezsőke iskolába menet azonban már serény építkezéseket láthatott. Elkészült a laktanya, 1886-ban a kórház, 1890. október 15-én Baross Gábor felavatta a vasútállomást. A jövőbeni nyelvészprofesszor kisiskolásként csodálkozhatott rá az Arany Bárány szálló frissen emelt épületére, s nyolcadik gimnáziumi évét kezdte, amikor az első filmvetítésre invitálták a publikumot. Az Eötvös Collegiumba indult, amikor a zsinagóga avatására készülődött a város lakossága. Ekkoriban már szerelték a telefon vezetékeit, ahogy akkoriban írták: megdrótozták a várost. A mai Petőfi iskola helyén a következő évben lerakták a villanytelep alapjait. Ekkoriban költöztek a lakók a főtéren ma is díszül szolgáló emeletes házakba, s az akkori Wlassics, ma Ady utcai földszintes polgári otthonokba is.² Köztük 1904-ben Pais Kázmér az 53. számúba.³

A család

A Pais gyakori név volt Zalában, főleg a mai Becsvölgyéhez tartozó Paisszegen éltek sokan. Ördög Ferenc nagy névtani adattára szerint 1970 körül Göcsejben és Hetésben 49 família 148 tagja viselte a Pais vagy Paizs nevet.⁴ A név feltehetően a pajzsgyártó foglalkozásnévből rövidült mai formájára. Dezső szívesen tartotta számon, hogy őseit Komondornak szólították. „A Komondor nemzetség egyik ága a XVI. században a többiekkel szemben Paizsjártó melléknévvvel kezdett szerepelni.” Példaként 1560-ból Mathias Pais-Jartha aliter Komondor de Komondorszegh néven említett személyt és 1565-ből Katherine relicte olim Pauli Komondor aliter Paysjartó-t hozta fel.⁵ Egy 1700-ban készült feljegyzésben Andreas Pais, aliter Komondor de Paisszegh nevét olvashatjuk. A ma élő utódok azt a Pais Károlyt sem felejtik ki a krónikából, aki Csány Annát, Csány László 1848-as vértanú miniszter unokatestvérét vette feleségül. Ez az ág – nem tudjuk okát – az Egerszeg melletti, ma már ahhoz tartozó – Neszelére költözött. Innét Pais Károly Lispére került, s itt született 1854-ben Pais Kázmér János, Dezső édesapja.

Négy gimnáziumi osztályt végzett Kőszegen, majd 1873-ban megkezdte hivatali szolgálatát Zalaegerszegen, az alispáni hivatalban. Itt volt írnok, irodatiszt 54 éven keresztül, s 1930-ban, 76 éves

korában ment nyugdíjba. Nem nagy rangú, de tekintélyes, népszerű polgára volt a városnak. 90 éves korában halt meg, gondozott sírja a Göcseji úti temetőben van.

Első felesége, Csontos Regina gyermektelenül, korán elhunyt. Az özvegy 1885-ben vette feleségül a Siklósról származó Smiliár Ilonát. E házasságból született Dezső. Az anya 1901-ben meghalt.

Kázmér 1904-ben harmadszor is megnősült, Laux Ilonát kérte hitvestársul. E házasságból 7 gyermek született: Zsófia (1907 – 1992), Károly (1908 – 1946), Kázmér (1910 – 1942), János (1912 – 1997), László (1918 – 1948), József (1922 – 1997), István (1923 – 2007). Mindegyik gyermek a zalaegerszegi gimnáziumban kezdte tanulmányait, Kázmér kivételével ott is érettségiztek. Kázmér katonai iskolán folytatta a tanulást. A legfiatalabb testvér, István kedves történetet idéz fel: „Amikor 1933 őszén – az akkor már 79 éves – édesapám beíratott a zalaegerszegi Deák Ferenc Reálgimnáziumba, az egyik tanár azt kérdezte tőle: Kázmér bácsi, van-e még további diákanyag? Erre édesapám azt felelte: Nincs, ez a kicsi a legutolsó.”⁶ Mind a nyolc gyermek diplomát szerzett: Dezső, Zsófia, Károly, László tanárít, János és József jogász, István kémikus lett, Kázmér katonatiszt. Hárman (Dezső, Károly, László) Eötvös kollégisták voltak – ez alighanem egyedülálló a magyar művelődés történetében. Hárman lettek egyetemi oktatók: Dezső és a kémikus István tanszékvezető egyetemi tanárok. László is hasonló pályán indult, s adjunktusként a háborúban szerzett betegségében halt meg. „A történeti földrajz nagy ígéretének, Pais Lászlónak a tudományos pályafutását korai és tragikus halála törte derékba, de „A Zala vízgyűjtőjének régi vízrajza” című tanulmányával maradandót alkotott” – írta Ördög Ferenc.⁷ Két testvére, Kázmér és Károly is a háború áldozata lett. Zsófia és József maradtak Zalaegerszegen, Zsófia tanított, József a Megyei Tanács megbecsült jogászként dolgozott. Több gyermeke, unokái ma is Zalában élnek.

Az iskolák

Dezső elemi iskoláit az egy évvel korábban elkészült épületben az Iskola közben kezdte. (Ma iroda- és üzletház.) A következő évben a család Olába költözött. (Korábban önálló település, 1887 óta Zalaegerszeg része.) „Ott jártam a második elemi a házban lévő iskolában. Kitűnő és szeretett tanítóm volt, akihez később barátomként ragaszkodtam: Baján Ferenc.”⁸ Baján tanító úr a gimnáziumban egy évig énektanára is volt. Mivel Olában csak az első és második osztályt tanították, az elemi utolsó két tanévében reggelenként újra az Iskola közbe sietett. Tanítója itt a pedáns Faller József, igazgatója Paukovits György volt.⁹

(Később a középiskola első öt osztályában a tornaórákat is ő tartotta.)

A gimnázium 1895-ben indult, két évig a polgári iskola épülete adott otthont a kezdő osztályoknak.¹⁰ Dezső is itt volt elsős 1896-ban. Ekkor már megkezdődött a gimnázium építése, melyet 1897. szeptember 8-án ünnepélyesen felavattak. Az új intézmény igen jó feltételekkel kezdte meg működését. Kétemeletes, díszes tömbje messze kiemelkedett a környező alacsony házak közül. Itt volt a város első tornaterme, természetrajzi előadója, rajzterme, első önálló könyvtárszobája. A tervező felvonót is álmodott az új tanintézménybe, noha a villany csak egy évtized múlva érkezett meg a városba. A homlokzatra két szoborfülke került. A szobrok csak 110 év múlva készültek el, a lift azóta sem. Nem érdektelen feljegyezni, hogy a direktort 238 négyzetméteres, alápincézett szolgálati lakás várta. A pedellust csak fele, 120 négyzetméter, amely alatt pince nem volt. (Amikor 1957-ben ugyanitt tanítani kezdtem, a direktori lakásban a kétgyermekes igazgatón kívül még három tanár házaspár lakott, helyesebben szorongott.)

Nemcsak az épület sugallt tekintélyt, hanem hamarosan megbecsülést szerzett a testület is. A tanári kar a háborút megelőző két évtizedben a városka szellemi életének talán legfontosabb élesztőjeként serénykedett. „Az akkoriban induló gimnáziumban több érdekes, jó tanárom volt, de akkor is, később is kiváló mesteremként becsülöm Suszter Oszkárt. A vele való hároméves érintkezés hatása alatt erősödött

meg bennem a vonzódás az irodalom és annak tudománya, valamint a filológia felé. Így indultam és képződtem egyetemi, illetve Eötvös-kollégiumi éveim során irodalmárrá.”¹¹ Ebbéli érdeklődése azonban nem akadályozta abban, hogy az Eötvös Collegiumba még matematikusnak jelentkezett.

Két osztálytársa vált később nevezetessé. A zalaegerszegi Simonffy Endre – szerzetesi nevén Jenő – matematika-fizika szakos premontrei rendi tanár lett, a szombathelyi gimnázium igazgatója, majd csornai prépost. Hetedikes korukban érkezett osztályukba a Pölöskefőn született, a kanizsai gimnáziumból valami rendetlenség miatt eltanácsolt Grünfeld Ferenc. Ő Mező Ferenc névvel vált kiváló tanárrá, sporttörténésszé, akinek „Az olimpiai játékok története” című művét 1928-ban az amszterdami olimpián aranyéremmel jutalmazták. 65 év múlva az egyik kanizsai gimnáziumot az elküldött diákról nevezték el. Pais is, Simonffy is jeles tanulók voltak, legfeljebb énekből, tornából kaptak kettést. (Mezőt, a Nemzetközi Olimpia Bizottság későbbi tagját, a Magyar Olimpiai Bizottság majdani főtitkárát Takács József tanár úr tornából csak hármásra értékelte. Akkoriban az egyes volt a kiváló, az ötös a bukás.)

Az iskola büszkén tartotta számon kiváló diákjait. A Magyar Pajzs című hetilap 1904. július 28-án örömmel közölte az olvasókkal: „A zalaegerszegi főgimnázium ifjúságának egyik büszkesége, Pais Dezső, ez évben tett érettségi vizsgát, s valamint nyolc éven át lankadatlanul fényes eredménnyel tanult, akként az érettségit is tiszta jelesül tette le; már a nyolc év alatt nagy elismerés illette meg, mert a zalai törvényhatóságtól kezelt ezer koronás Gyalóky Rozália féle alapítványt már I. osztályos korában megnyerte, most pedig ez előzmények után minden protekció nélkül fölvettek a jó hírű Eötvös Collégiumba teljes ingyenes ellátással, ami még nagyobb kitüntetés, tekintve hogy az országból négy ifjút vettek föl ide... Mi is üdvözljük a derék ifjút és hisszük, hogy sem az Eötvös Collégium, sem szeretettel rajta csüngő szülője, sem hazai tudományságunk nem fog csalatkozni a hozzákötött várakozásban, mert Pais Dezsőről tudjuk, hogy benne a jó tehetséggel párosulva van a kitartó vas-szorgalom, a jó nevelés nyoma, a szelíd lelkület és a háládatosság.” Joggal mondta professzor- és akadémiakustársa, Bárczi Géza az alma mater előcsarnokában elhelyezett emléktábla avatásakor: „... ő ennek az intézetnek nagyon sokat köszönhetett, nemcsak azért, mert ifjúságát aranyozta be ennek az iskolai közösségnek a világa, hanem azért is, mert egész későbbi pályafutásán ott volt az az alapozás, melyet az intézettől kapott.”¹³

A kiváló diák az egyetem befejezése után az 1910-11-es tanévben nem kapott állást, ezért egy esztendő újra Zalaegerszegen töltött. Ekkor – már felnőtt fejjel – tudatosult benne szűkebb hazájának szépsége. „Magányos kószalásaim során sokszor fölkerestem az egerszeghegyi kápolnától délnyugatra elterülő tájékat... Szelíd domborzatok hajladoztak ott egymás felé, és köztük kis vízerek folydogáltak szanaszét. Ha a természetben valamiről el lehetett mondani, hogy bájos, ez a zug az alkonyat óráiban csakugyan megejtően az volt. A másik kép vagy képsor, melyet igen gyakran szívtam fel magamba, a Jánka-hegy magaslatáról nyíló vidék északnyugati, északi, keleti részének látványa... A zalai, közelebből az Egerszeg környéki táj szemlélete és hangulata növelte bennem a földrajzi nevek iránti érdeklődést, fokozta a vizsgálatukra, eredetük felderítésére való törekvést.”¹⁴

Igyekezett valami olyan elfoglaltságot találni, melynek köze van a tudományhoz. Egyetemi szakdolgozatát Kemény Zsigmondról írta, rá vonatkozó forrásokhoz Zalában nem juthatott. A megyei levéltárban a XVI-XVII. századi jegyzőkönyveket nézegetve próbált magyarázatot keresni arra, hogy a helynevek alakja hogyan, miért tért el a maitól. A kéziratos forrásokon kívül három segédkönyvre támaszkodhatott. Haszonnal forgatta a Zala megyei oklevéltár két kötetét, valamint a Nyelvtörténeti szótárt és az Oklevélszótárt. Ezeket a gimnázium könyvtárában találta meg. E munka közben barátkozott össze a könyvtárt is kezelő Kulcsár Gyulával. A Paisnál mindössze 6 évvel idősebb magyar-latin szakos tanár művelt, sokoldalú férfiú volt. Nemcsak a modern irodalom és művészet, hanem a művészettörténet és a nyelvészet is érdekelte. Ő szavalt először Ady verset Egerszegen. 1914-ben az önképzőkör nyilvános, rendkívül sikeres előadásán Ady, Babits, Juhász Gyula, Kosztolányi, Oláh Gábor versei hangzottak el. Tanulmányt írt a göcseji nyelvjárásról, fogalmazási kézikönyvet készített. 1914-ben behívták katonának, s már nem olvashatta kedves Adyja sorait: „Az iszonyúság a lelkekre / Kaján örömmel ráhajolt” – mert

1915 elején ő is a háború áldozata lett. Az iskola előcsarnokában – Paisé mellett – emléktáblán olvashatjuk nevét. A Magyar Nyelv 11. kötetének 225. oldalán Pais Dezső méltatta tevékenységét: „Kulcsár érdekes egyéniség volt, aki a nyelvtudomány mezején is figyelemre méltót alkotott”.

Az állástalan tanár itteni bűvárokodásának alapján készült el több zalai helynév magyarázata: Kehida, Hottó, Háshágy, Ortaháza, Kálócfa, Tátika, Göcsej, stb. Ezek a Magyar Nyelvben jelentek meg. „Ekkor tettem az irodalomtörténettől féljobbot vagy félbalt a nyelvészet felé, anélkül, hogy akkoriban tulajdonképpen gondoltam volna, hogy amit csinállok, az nyelvészet.” – emlékezett hat évtized múlva. Később Neszelej, Milej, Söjtör, Gógán, Letenye, Béc, Szévíz, Szepetk, Szepetnek, Rigyác, Bánokszentgyörgy, Hottó, Keszthely következett. A sort 1964-ben gyermekkori lakhelye, Ola nevének megfejtése zárta. Levéltári kutatásának másik eredménye, a Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér Zalavármegyében című tanulmánya a Hadtörténelmi Közlemények 1913. évi szeptemberi számában jelent meg.

Ma már kevesen tudják, hogy a századelő Egerszegének egyik első irodalmi megörökítését is Paisnak köszönhetjük. Bóka László Nandu című, 1963-ban megjelent regényének hőse Köttöndi Déneske Egerszegre utazott. Útja Szentgróton, Zalabéren, Szentivánon keresztül vezetett. A Törvényszék előtt szálltak le a kocsirol, egy pohár seritalra benéztek az Arany Bányába, megálltak a kórház előtt, megnézték Deák Ferenc szobrát, a Fehérkép utcában árpacukrot vásároltak, sétáltak a Körmenyi és a Zala utcában. Beszéltek az egerszegi várról, a Vizslapatak hídjáról, rosszalották, hogy a Fehérkép utcát újabban Kossuth utcának hívják. A Bányában Miszory Ignáccal, Vidóczky Ferivel, Hány Dezsővel, Szép Ferkóval, dr. Thassy Gáborral, Tivolt Jánossal, Eitner Sándorral, dr. Udvardy Jenővel, Czobor Mátyással találkoztak. Amikor a hangulat már emelkedetté vált, énekelni kezdtek: „Sánc regiment / Sánta kapitány / Félre török magyar elől / Jön a vicispány.” – az egerszegiek felismerik, hogy ez a húsvéti határjáráskor énekelt szöveg. A felsorolt személyek pedig a századelő közismert egerszegi férfiai. (Majd mindegyikük neve megtalálható a 2. sz. jegyzetben megjelölt dokumentumkötetben.) „Hogy annyira korán elvesztett kitűnő barátom honnan vette ehhez az ábrázoláshoz a valóban reális vonásokat, színeket, hangulatokat, rejtély előttem.”¹⁵ Természetesen Tosu tanár úr is tudta. A nyelvészek legendás összejövetelein, a Kruzsokban rendszerint jelen volt az író-irodalomtörténész Bóka László. Figyelte, megjegyezte, regénybe örökítette Tosu tanár úr elbeszéléseit, emlékezéseit.

Pais Dezső családjával rendszeresen tartotta a kapcsolatot, s Egerszegre látogatva rajtuk kívül régi barátait, kedves ismerőseit is felkereste. Nemcsak a tőlük két háznyira lakó Baján tanító urat, hanem fiát, a barátját fogadott Dr. Baján György orvost is. Örömmel találkozott kedves gimnáziumi tanárával, Suszter Oszkárval. Ő 1951-ben halt meg.

A megbecsült díszpolgár

Szülővárosával hivatalos kapcsolata 1964-ig nem volt. Amikor a megye földrajzi neveinek összegyűjtése – elsőként hazánkban – befejeződött, a Magyar Nyelvtudományi Társaság és Zala Megye Tanácsa nagyszabású ünnepséget tervezett. Ennek előkészítése során merült fel a gondolat, hogy a város neves szülöttét díszpolgárrá kellene választani. Zalaegerszeg Város Tanácsa a következő határozatot hozta: „Zalaegerszeg Város Tanácsa Pais Dezső nyugalmazott Kossuth-díjas egyetemi tanárt, a Magyar Tudományos Akadémia tagját – figyelembe véve a magyar nyelvtudomány fejlesztésében szerzett érdemeit, zalaegerszegi származását, munkásságának zalai vonatkozásait – Zalaegerszeg díszpolgárává választja”.

Május 7-én a Megyei Művelődési Központban rendezett ünnepségre Pais kora, egészségi állapota miatt az utazást nem tudta vállalni, köszönetét magnetofonszalagon küldte el. „Igen sajnálom és bocsánatukat kérem, hogy a megtiszteltetésért, amelyben részesíteni szívesek voltak, nem éppen szilárd egészségi állapotom mellett nem egész személyemben, csak gépesített hangom útján fejezem ki hálámat és köszönetemet. Legyenek meggyőződve, hogy a gépesítés csak a hangra vonatkozik, az érzésre, amellyel

a kitüntetést fogadom, nem terjed ki.”¹⁶ Felidézte egerszegi emlékeit, említette néhány, a megyével és várossal kapcsolatos írását és méltatta a földrajzi nevek összegyűjtésének jelentőségét. Végül Bárczi Gézárt kérte, hogy „legyen kedves hálamunkámat, vagy talán úgy is mondhatnám: diplomamunkámat bemutatni”. A munka az Ola nevének eredetét taglaló tanulmány volt, amely a Magyar Nyelv szeptemberi számában jelent meg.

A díszpolgári oklevelet Hargitai István készítette. Szövege: „Zalaegerszeg város tanácsa Pais Dezső Kossuth-díjas nyelvtudóst, akademikust, a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem ny. tanárát, városunk szülöttét a magyar nyelvtudomány művelésében és irányításában szerzett érdemeire való tekintettel s figyelembe véve azt a szeretetet, melyet szülőföldje és egész szülőhazája iránt érez, 1964. április hó 15-én tartott ülésén városunk díszpolgárává választotta.”¹⁷

Két év múlva, Pais 80. születésnapján a Zalai Hírlap 1966. március 20-i száma Németh József írásával köszöntötte. Ugyanez év augusztusában rendezte meg a Megyei Tanács Művelődésügyi Osztálya a Nevezetes zalaik című kiállítást és találkozót. Ez alkalommal a rendezők a közönség elé tárták Pais Dezső életrajzát, több arcképét, műveinek válogatását. A nyolcvan éves tudóst, szintén nevezetes zalaiként, öccse, István kémiaprofesszor képviselte.

(A kiállítást 1993-ban a Göcseji Múzeum nagyobb keretek közt újra megrendezte, katalógussal egészítette ki, Zalaegerszeg után Alsólendván is bemutatta.)

1971-ben Kosztolányi téri otthonában Kustos Lajos, a város tanácselnöke Pais egyik Egerszegen dolgozó tanítványának kíséretében köszöntötte a 85 éves díszpolgárt. Tosu tanár úr megilletődve köszönte meg a figyelmességet, a kedves kívánságokat. Meghatotta, hogy földijei számon tartják nemcsak munkásságát, hanem életének fordulóit is.

Két év múlva ugyancsak Kustos Lajos hozta Budára a város üzenetét, de már a Farkasréti temetőbe. „A szülőföld, az útra bocsátó város polgárainak küldöttéként, az ő bánatukkal állok itt és veszek búcsút Pais professzortól, Dezső bácsitól, Egerszegen mindig szívesen emlékező földinktől, becsült díszpolgárunktól. A mi külön gyászunk annak halála, aki nemcsak igazolványának adatai szerint volt zalaik, hanem vonzódása, vallomása, munkásságának szelleme alapján is. A városnak és nagyhírű fiának egymáshoz való ragaszkodását immár sok évtized próbája őrizte, s különösen az utóbbi években erősítette is.”¹⁸

1974. május 23-24-én a Magyar Nyelvtudományi Társaság és Zalaegerszeg Város Tanácsa tudományos emlékülést rendezett Pais Dezsőre emlékezve. Ez alkalommal avatta Bárczi Géza akadémikus a Zrínyi Gimnázium előcsarnokában a 70 évvel ezelőtt végzett tanítvány emléktábláját. Az előadások e napon a Megyei Könyvtár olvasótermében hangzottak el, ahol kiállítás is felidézte Pais életét, különösen zalaik kapcsolatait. Az összejövetel másnap a Megyei Bíróság (az épület 1732 és 1872 között Megyeháza volt) nagytermében fejeződött be. A konferencia teljes anyaga megjelent a Zalai Tükör 1975. II. számaként és külön borítóval a Magyar Nyelvtudományi Társaság kiadványainak sorozatában.

Négy év múlva, 1980. november 28-án az akkor felépült általános iskola vette fel Pais Dezső nevét. Az új intézményhez a Pais Dezső utca vezetett. A névadóra Pais barátja, Keresztury Dezső emlékezett. Ez alkalommal több egerszegi intézményben nyelvészeti előadásokat tartott Benkő Loránd, Keresztury Dezső, Lőrincze Lajos, Imre Samu és Szathmáry István.

Pár évvel később az iskola előcsarnokában avatták fel a névadó Fischer György szobrászművész által készített mellszobrát. Az szűkebb körű ünnepeken Pais István, Ördög Ferenc és Németh József idézték fel Pais Dezsővel kapcsolatos emlékeiket. (Mivel az iskolát hamarosan öregek otthonává alakítják át, a szobor 2012-ben a Zrínyi Gimnáziumba került.)

1986-ban a Magyar Nyelvtudományi Társaság Pais születésének 100. évfordulóján Zalaegerszegen rendezte a IV. névtudományi konferenciát. Erre készülve alapította a Társaság és Zala Megye Tanácsa a Pais Dezső-díjat, melyet ekkor adtak át a 80 éves Szabó T. Attilának. A Zala Megyei Könyvtár Pais Dezső és a szülőföld címmel kötetet állított össze. Ennek ajánlása: „A kiadványban felsorakoztatott dokumentumok

Pais Dezső Zalaegerszeghez való kötődését bizonyító iratokat és a megyével kapcsolatos írásait tartalmazzák. Pais Dezső születésének 100. évfordulója alkalmából rendezett IV. magyar névtudományi konferencia résztvevőinek tisztelettel átnyújtja a Megyei Könyvtár”. A konferencia szünetében a Pais Dezső utca sarokházán márványtáblát avattak. Szövege: Pais Dezső / 1886 – 1973 / Kossuth-díjas akadémikus, Zalaegerszeg / szülötte, a város díszpolgára, / a magyar nyelv történetének, a névtan / tudományának kiemelkedő kutató professzora / nyelvész nemzedékek és tanárok példamutató / nevelője.

Öt esztendeje a Keresztury Dezső sírjára koszorút helyező kis csoport szomorúan vette észre, hogy Pais Dezső közeli nyughelye méltatlanul elhanyagolt. A város polgármesteri hivatala azóta az emléket megújította, s Keresztury és Pais Dezső sírjára a pátria képviselői minden évben elhelyezik koszorújukat.

A megbecsülés és tisztelet újabb jelképe a József Attila Városi Könyvtár által szervezett, a nagy nyelvtudós születésének 125. évfordulójára emlékező mai ünnepi összejövetel. Örülök, hogy a magyar nyelvtudomány jelesein, a Pais család több tagjának, a volt Pais iskola alapító igazgatójának társaságában lehetünk. Jó látni, hogy a hallgatók közt sok a fiatal. Ők a könyvtári vetélkedő résztvevői, akik majd Pais életművének ismeretéből mérik össze tudásukat. Köszönet érte mind a mai találkozó és a diákok szellemi párviadalát szervező József Attila Könyvtárnak, mind a tudáspróbára vállalkozó fiataloknak.

Jegyzetek

A hivatkozott szövegek egy része megtalálható a Pais Dezső és szülőföld című, a Zala Megyei Könyvtár által 1986-ban összeállított dokumentumgyűjteményben. Mivel a kötet kis példányszámban jelent meg, könyvárusi forgalomba nem került, ma már nehezen hozzáférhető. Ezért a jegyzetekben a szövegek eredeti megjelenési helyére utalok, utána zárójelben PDsz. jelzéssel közlöm a kötet oldalszámát is.

1. Zalai Tükör 1975. II. 21.
2. A város történetéről: Zalaegerszeg. Dokumentumok a város történetéből. Zalaegerszeg, 1985. 2.
3. A családra vonatkozó adatok forrása: A zalaegerszegi Pais család. Összeállította Pais János és dr. Pais József. Kézirat a Göcseji Múzeum adattárában. 3842 – 2011.sz. Benne a Pais családot ábrázoló fotó is.
4. Ördög Ferenc: Személynévviszogatok Göcsej és Hetés területén. Akadémiai Kiadó. Bp. 1973. Névmutató 503.
5. Magyar Nyelv 1934. 126 – 128.
6. Emlékkönyv a Zrínyi Miklós Gimnázium fennállásának 100. évfordulójára. 1896 – 1996. Zalaegerszeg, 1996.
7. Ördög im. 5.
8. Zalai Tükör 1975. II. 14. (PDsz. 123. is)
9. Az elemi iskoláról: Degré Alajos – Simonffy Emil: A zalaegerszegi Központi Elemi Iskola története (1690 – 1949) Zalaegerszeg, 1975. Pais elemi iskolai bizonyítványa: PDsz. 10.
10. A gimnázium történetéről: 6. sz. jegyzetben megjelölt kötet.
11. Zalai Tükör 1975. II. 11. (PDsz. 120. is)
12. A gimnázium értesítői a Göcseji Múzeum gyűjteményében. (A VIII. osztályos érdemjegyek: PDsz. 10. oldalán is.)
13. Zalai Tükör 1975. II. 16. (PDsz. 125. is)
14. Valóság 1971. 6. sz. 39. (PDsz. 5. is.)
15. Valóság 1971. 6. sz. 32. (PDsz. 3. is.)
16. Zalai Tükör 1975. II. 11. (PDsz. 120. is)
17. A Göcseji Múzeum gyűjteményében. GM.T. 74.1. 47. sz.
18. Magyar Nyelv 1973, 2. 133 -134. (PDsz. 124. is.)